

RÖSTRÄTT FÖR KVINNOR

Tidning utgiven av Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt.

MOTTO: Vi kunna aldrig göra så mycket för en stor sak som en stor sak kan göra för oss.

I ÅRG.

STOCKHOLM, 15 NOVEMBER 1912.

N:r 18.

RÖSTRÄTT FÖR KVINNOR

utkommer den 1 och 15 i var månad

Redaktör: ELISABETH KREY.

Träffas onsdag och lördag kl. 1/2 3—1/2 4.

Redaktion och Expedition: 6 Lästmakargatan 1
Expeditionen öppen vardagar kl. 1—4.
Rikstel. Norr 600. Allm. tel. Brunkeb. 944.
Telegramadress: Rösträtt, Stockholm.

Distribuering i Stockholm:

Rikstel. Norr 585. Allm. tel. 209 68.
9 f. m.—7 e. m.

Prenumeration genom posten

Pris för 1912 75 öre. Lösnummer 5 öre.
» » 4:de kvartalet 25 öre.

För Utlandet 1 krona 75 öre i postanvisning till
tidningens expedition. 4:de kvartalet 55 öre.

Annonspris: 20 öre per millimeterhöjd, större
annonser och årsannonser rabatt.
Rikstel. 456. Allm. tel. 604.
9 f. m.—7 e. m.

Kvinderne har her til Lands uden større forudgaaet Kamp erholdt kommunal Valgret, og alle kommunalt interesserede Mennesker erkender, at det har været af Betydning for de kommunale Raad, at Kvinder har faaet Sæde i disse. Naar man nu skrider til en Forfatningsforandring, er det kun et simpelt Retfærdighedskrav, der sker Fyldest, naar man benytter den givne Lejlighed til at give Kvinden samme politiske Myndighed som Manden. Og jeg gaar ud fra, at naar en ny Grundlov er vedtaget, da er Kvindens Valgret her i Landet en fuldbyrdet Kendsgerning.

Klaus Berntsen
Danmarks konseljpresident.

Att Anna Wicksell är bland dem, som stå i förgrunden av vår kvinnliga rösträttsrörelse, är otvivelaktigt och lika otvivelaktigt är, att denna förgrundsplats icke beror av någon hennes lust att hålla sig själv framme. Den beror av föreningen hos henne av tre egenskaper, som tyvärr icke alltid följas åt: verklig förmåga, brinnande intresse och sällsynt stor offervillighet. De föra henne fram med eller mot hennes önskingar och avsikter.

Intet kan vara mindre effektsökande än hennes stillsamma sätt att komma upp i talarestolen och börja ett anförande. Vederhäftighet, ett fast grepp på ämnet konstaterar snart den i dessa avseenden mest fordrande åhörare. Småningom kommer där till detta intryck av skolad tankegång och säker sakkännedom också något mer: ett intryck av bunden värme, som stegras och når sin höjdpunkt i föredragets slut. Man får, om man eljest är förmögen därtill, se in i det personliga patos, som ligger bakom, både ett lidandets och ett entusiasmens patos, och man tändes därav. Det griper var och en, som har besläktade strängar, men mest den, som därtill förut i talarrinnan lärt känna arbetskamraten. Oförtrutet arbete utan fläng och beskäftighet, en energi, som aldrig suctar under den oundkomliga mängden av mekaniska detaljer, och som håller sig levande utan varje skynt av viktighet och stora fasoner. Detta är vad man sett till vardags.

Så träder i en mera betydelsefull stund, under något föredrag, den dolda rörelsekraften fram med desto djupare verkan.

Väl må L. K. P. R. bringa Anna Bugge Wicksell sitt tack och sin lyckönskan på hennes femtioårsdag!

Hilma Borelius.

Anna Bugge Wicksell är född den 17 november 1862 i Egersund i Norge, där fadern var telegrafdirektör. En starkt utvecklad häg för studier ledde henne tidigt in på denna bana. Efter att ha förberett sig för lärarinneverksamhet, som hon också under någon tid utövade, tog hon 1885 i Kristiania "artium" motsvarande vår studentexamen och därpå "anden examen", motsvarande våra filar, i sex ämnen. Efter ett års juridiska studier ingick hon 1889 äktenskap med kandidat Knut Wicksell, sedermera professor i Lund. Vid sidan av sina husmoderliga plikter, vilka voro nog så krävande med söner att uppfostra och undervisa, fann Anna Bugge Wicksell utom för sina stora sociala intressen tid även för fortsatta juridiska studier, och i februari 1911 tog hon med glans juris kandidatexamen vid Lunds universitet, samma dag som hennes äldsta son avlade sin filosofiska kandidatexamen. Utom fru Wicksells stora insats i rösträttsarbetet må här även nämnas det betydelsefulla arbetet hon nedlagt i fredssakens tjänst, särskilt vid bildandet av den nya fredsorganisationen Svenska Fredsförbundet, vars nitiska sekreterare hon är.

Skola Sveriges kvinnor komma sist?

Ute rasa stormar, och höstdimmorna tättna runtom. Men vi tända värmande brador, och skenet från våra arbetslampor håller mörkrets andar på avstånd. Dock är det ej ensamhet och isolering vi söka. Bullret från den stora larmande världen tränger obehindrat till vårt öra. Dess stormar kunna vi ej stänga ute. Vi förnimma döendes och sårades jämmer, barns och kvinnors klagan, våldets och våldets predikan att makt är rätt. Den texten är oss väl bekant, men vi lyssna ansträngt för att i det larmande oväsendet uppfånga andra ord och toner, som bättre klinga samman med vårt eget inre och våra strävanden.

Vi lyssna ej förgäves. De ljuda helt nära och på besläktat tungomål. Från Danmark höra vi om viktiga reformer: förslag till vidgad representationsrätt för folket, och till folket höra — märk väl — även kvinnorna. Det budskapet låter så nyktert vid sidan av krigsbulletinerna. Men vi veta att det kommer kvinnohjärtan att klappa i glad förväntan på andra sidan Sundet, och vi hoppas och glädjas med dem. Och ännu mer glädjas vi, när vi höra om det välvilliga mottagande som regeringens förslag om rösträtt och valbarhet för kvinnor i folketinget fått vid behandlingen i denna kammare. Icke endast vänsterpartierna utan även högerpartiet har anslutit sig till denna del av förslaget utan fruktan för dess "samhällsvådighet", utan fruktan för att "ådra sig andra länders löje", utan fruktan för "dess skadliga inverkan på nativiteten" etc.

Rösträttsförslaget i sin helhet är nu hänskjutet till ett utskott och kommer åter före vid jultiden. Om — som vi

ha stora skäl att hoppas — utgången blir lycklig för de danska kvinnorna, vilken grundval ha de då icke fått till förtroendefullt samarbete med männen. Alla partier hava utan tvekan räckt dem handen. Intet parti har, som vår höger, med hala ord och uppskov i det oändliga sökt svälta ut deras förväntningar och slå ihjäl deras hänförelse. Ingen har år efter år sökt visa tillbaka till kök och barnkammare den kvinnokraft och den kvinnoduglighet, som söker sig luft under vingen och vidgat verksamhetsfält. Bitterheten har aldrig haft tillfälle att slå sin giftiga klo i deras sinne. Och när de, som vi hoppas, om kort tid träda fram till valurnorna vid männens sida, göra de det lika självfallet och enkelt, som de röra sig i familjekretsen vid mäns och bröders sida.

Och vi — hur långt ha vi då kommit? Sist i raden bland de nordiska ländernas kvinnor. Vem drabbar skammen härför? Är det oss kvinnor eller det fåtal män i Första kammaren, som ställer sig hindrande i vår väg? Spörjande rikta vi blicken mot dessa högermän, som hårdnackat vägra att i praktiken ge oss den rätt, som de ej längre i teorien kunna fränkänna oss. Och vi fordra av dem ett ärligt svar på frågan: Äro de svenska kvinnorna, i er tanke, så mycket sämre än de norska, finska och danska eller är det den svenska högern, som är mer maktlysten, mer egoistisk och mer orättvis än högerpartiet i våra grannländer? Och till vårt lands kvinnor rikta vi en maning att genom ökad energi, ökad offervillighet, ökat arbete för att fylka våra led visa all världen att det ej är Sveriges kvinnor skammen bör drabba över att vi måhända sist bland Nordens kvinnor nå fram till medborgarrätten.

Anna Bugge Wicksell 50 år.

Den 17 nov. inträffar åter en "rösträttsfödelsedag", i det en av den svenska rösträttsrörelsens mest nitiska förkämpar, jur. kand. Anna Bugge Wicksell, då fyller 50 år.

Lunds lokalförening för kvinnans politiska rösträtt kommer att räkna tio år nästkommande januari, landsorganisationen kommer först längre fram på våren att göra detsamma. I så väl lokalföreningens som L. K. P. R:s snart tioåriga historia har Anna Wicksell spelat en så betydande roll, att man ej kan tänka sig denna historia utan henne. Hennes namn och i än högre grad hennes verksamhet möter i snart sagt alla faser och på alla stadier av rösträttsorganisationen. I representationen utåt: vid samtliga internationella rösträttskongresser alltifrån den svenska L. K. P. R:s bildande (i Berlin 1904, Köpenhamn 1906, Amsterdam 1908, London 1909, Stockholm 1911) har fru Wicksell varit ombud. Sekreterare i sin lokalförening, ordförande i Skåneförbundet, centralstyrelsesuppleant, kommittémedlem både här och där — i många olika ställningar har hon verkat. Vad hon i respektive fall officiellt kallats har föga betydelse. Vilken plats i organisationskedjan hon än i varje särskilt fall fyller, blir det alltid en betydande — och arbetskrävande — plats.

Ett av de mest dramatiska ögonblicken vid våra centralstyrelsemöten var utan tvivel det, då fru Wicksell i Jönköping 1910 första gången redogjorde för sin upptäckt angående gifta kvinnors kommunala rösträtt. En mängd andra betydelsefulla uppslag, praktiska stadgeförslag etc. härröra från henne.

Ständigt anlitad och dock ständigt beredd att åtaga sig ännu mer arbete har fru Wicksell på senare tider bl. a. varit med i kommittén för anordnande av de Bergman-Österbergska samhällskurserna och är för närvarande ute och reser som föreläsare vid dessa.

Flera av hennes inom F. K. P. R. hållna föredrag äro publicerade som broschyrer.

Grand Pensionat

A. DEHN

Stockholm, Strandögen 7 A

Telegramadress Dehnpensionat

Rikstel. 31 69, 25 08 Allm. Tel. 547, 873

CONSTANCE MALMSTRÖM

f. d. A. E. Schuldhels — Firman grundad 1794

KAM- & BORSTAFFÄR samt rikhaltigt lager af Toilettartiklar

23 Regeringsgatan 23

73 C Drottninggatan 73 C

Allm. Tel. 112 42

Allm. Tel. 105 38

Friska blommor och vackra begravningskransar

"LA ROSE" Blomsterhandel

30 Sturegatan, Stockholm.

LAGERSONS SKOMAGASIN

Jakobsgatan 18 - Fredsgatan 8

Männens första internationella kvinnorösträttskongress.

Från en Londonkorrespondent.

Den första kongress av Men's International Alliance for Woman Suffrage, som hölls i London den 23—29 oktober, torde vara av särskilt intresse för de svenska rösträttskvinnorna, eftersom det var vid den internationella rösträttskongressen i Stockholm, som denna människors allians bildades, vilken som första frukt av sin verksamhet såg det svenska Männens förbund för kvinnans rösträtt. Det var en lycka för Sverige att vid detta tillfälle representeras av ordföranden i detta förbund, hr Ernst Beckman, som närhelst han talade, erhölet det hjärtligaste mottagande och som gjorde ett djupt intryck genom enkelheten, allvaret och uppriktigheten i sina nobla och värdiga uttalanden.

Helt naturligt hölls den första officiella kongressen i London, huvudkvarteret för den äldsta Men's League for Women's Suffrage (grundad 1907). Två av dess medlemmar togo en framstående del i bildandet av den internationella alliansen, och en av dess vicepresidenter, sir John Cockburn, K. C. M. G., f. d. premiärminister i Syd-Australien, utsågs till dess ordförande, till vilken post han nu omvalts. Och som flera av de delegerade påpekade, är det dessutom mot Storbritannien som de större nationerna i världen nu rikta sina blickar. Det är i detta land, som hr Beckman med rätta anmärkte, som striden stått hårdast. Där ha kvinnornas hängivenhet och obetvingliga mod mötts av det mest tyranniska motstånd, vilket i sin ordning framkallat människors djupaste harm över slöseriet med kvinnornas goda egenskaper och de grymheter, för vilka de blivit utsatta. Men om de utländska delegerade hade mycket att lära i England, kunde de också bringa kraftig hjälp. Det var uppmuntrande för engelska rösträttsvänner att träffa så många kamrater i arbetet från så många skilda länder, och vida kretsar måste ha rönt intryck av närvaron av så erfarna och ansvarsfulla politiker som hr Beckman och M. Ferdinand Buisson, député de la Seine och ordförande i den franska föreningen för proportionella val samt i Ligue d'électeurs pour le suffrage des femmes. Kongressen hade även förmånen att bland sina deltagare räkna så bemärkta kvinnor som d:r Tekla Hultin, Martina Kramers och Rosika Schwimmer.

Pressen skulle utan tvivel kunnat göra mera, men den stora allmänheten lämnades i alla händelser icke utan underrättelser, och flera av de antagna resolutionerna kommo i mer eller mindre sammanträngd form in i de dagliga tidningarna.

Kongressens mötesförhandlingar hölls i den internationella rösträttsklubens lokal vid Grafton Street. Efter en del hälsningstal och sedan inbjudan till den internationella kvinnorösträttskongressen i Budapest 1913 antagits, fattades följande resolutioner:

"Men's I. A. W. S:s första kongress vill göra män ur alla nationer uppmärksamma på de allvarliga ekonomiska verkningar ifråga om löner och trygghet i arbetet, som följa av det ökade användandet av organiserade och orepresenterade kvinnor, vilka med nödvändighet finna sig i lägre lön för lika arbete. Den framhåller att införandet av kvinnans rösträtt i 12 länder och stater i Europa, Förenta Staterna och Australien i nästan varje fall medfört ett steg på vägen mot lika lön för män och kvinnor inom många yrken och sysselsättningar. Och den anser att kvinnornas frigörelse i andra länder är ett nödvändigt villkor för att uppnå ekonomisk likhet och sålunda hindra att män ersättas av kvinnor, vilket oundvikligen kommer att fortvara, om de senare icke få medborgerligt ansvar och inflytande."

"Denna kongress fäster uppmärksamheten på de allvarliga faror, som hota släktet genom den vita slavhandeln och genom kvinnornas förtryckta ställning i samhället. Den anser att kvinnornas rösträtt är ett oefftergivet villkor för att en klok och rättvis lagstiftning och rättskipning i dessa frågor skall kunna genomföras. Den framhåller att i alla de länder, där kvinnlig rösträtt införts, har skyddsåldern för flickor avsevärt höjts och den vita slavhandels omfattning betydligt minskats."

"Kongressen beklagar att i vissä kretsar den uppfattningen härskar att kvinnornas politiska och allmänna frigörelse är förbunden med faror för moderskapet och släktets bestånd. Som bevis på motsatsen framhåller den det faktum att i Australien, där kvinnorna längst haft rösträtt, dödligheten såväl bland barnen som de vuxna blivit den lägsta i världen, och vill framhålla som sin övertygelse att rasförädlingens intresse bäst tillgodoses genom att kvinnorna erhålla de rikaste tillfällen att utveckla sina anlag."

"Kongressen uttrycker sitt kraftiga avståndstagande från den ofta hörda uppfattningen att kvinnans rösträtt skulle medföra en fara för nationens säkerhet och försvar. Då den tror att kvinnornas inflytande i politiken kommer att gå i riktning av ett fredligt uppgörande av internationella tvister, framhåller den att Australiens senat och representantförsamling officiellt erkänt kvinnornas duglighet då det gäller frågor som röra försvar och hela det brittiska väldet, och att Nya Zeeland och Australien varit de första att förverkliga kvinnornas fordringar på ett effektivt försvar till lands och sjöss som ett medel för nationens upprätthållande."

"Kongressen sänder de hjärtligaste hälsningar till dem som arbeta för den kvinnliga rösträttsaken i alla länder och uttrycker sin allvarliga förhoppning att deras ansträngningar skola krönas av snar framgång."

Utom de enskilda kongressförhandlingarna hade en mängd offentliga möten och mottagningsfester anordnats till nytta och nöje för gästerna och i en del fall även för deras värdar. Över 200 personer deltog i mottagningsfesten och middagen på Hotel Cecil, där gästernas skäl föreslogs av mr Israel Zangwill och besvarades av hrr Ernst Beckman, Zsombor Szasz, H. L. Brækstad och Yoshio Markino. Ett offentligt möte i Portman Rooms var tyvärr fåtaligt besökt, men medgivas måste att förhandlingarna voro utan aktualitet, till dess mr Philip Snowden reste sig, då han utsattes för häftiga förebråelser från de stridande rösträttskvinnorna med anledning av arbetarepartiets hållning. De avbrytande blevo ej utkastade eller ens hejdade av ordföranden, earl Russell, och om också många av de närvarande högeligen ogillade deras uppträdande, fingo gästerna åtminstone göra en första hands bekantskap med hur de stridande rösträttskvinnorna avbryta talare vid offentliga möten. Och dessutom tvungos de att fästa uppmärksamheten vid vad som i själva verket f. n. är situationens kärna i engelska parlamentet, nämligen: skola arbetarepartiets medlemmar öva något verksamt tryck på regeringen, vilket indirekt skulle kunna avlägsna irländarnas förtäliga hållning mot kvinnorösträtten? Sedan man på fredagen äsatt "Fannys första stycke", följde en charmant mottagningsfest hos lady Brassey å den engelska Landsföreningens vägnar. Tal hölls där av lady Brassey, Mrs Fawcett, hr Beckman, M. du Breuil de St. Germain och Rosika Schwimmer.

Lördagens utflykt till Oxford visade sig trots ett ihållande regn mycket angenäm, tack vare det vänliga mottagande som bereddades av Oxfordavdelningen av Men's League, professorerna Margoliouth och Gilbert Murray, d:r J. Estlin Carpenter m. fl.

På söndagen fingo främlingarna göra praktisk bekantskap med ett fri-

luftsmöte i Hyde Park, anordnat av Men's League, där flera av de delegerade uppträdde och rönte ett mycket vänligt mottagande från allmänhetens sida. Bland andra visade Rosika Schwimmer hur behändigt hon förstod att bemöta åhörarnas inkast. Möten i det fria och i gathörnen tyckas vara en så speciellt engelsk företeelse, att överste Mansfeldt vid en middag förklarade att om han skulle försöka sig på något dylikt i Holland, skulle han bli utskrädd av sina vänner och förmodligen snart bli internerad.

Måndag gavs en mottagning av Women's Tax Resistance League, där tal hölls av Mrs Cobden Sanderson och Mrs Louis Fagan. På kvällen gav Women's Freedom League en angenäm fest i Caxton Hall, med miss Nina Boyle som ordförande och där mr Laurence Housman höll ett utomordentligt praktigt tal. Underhållningen bjöd vidare på en daldans, utförd av engelska unga flickor i Rättviksdräkt.

Kongressens viktigaste tilldragelse var utan tvivel tisdagens mottagning hos den förenade parlamentskommittén för kvinnorösträtten i underhuset. De delegerade mottogs av mr Arthur Henderson m. fl. medlemmar av parlamentet. Tal, som gjorde betydligt intryck på de närvarande, hölls av hr Ernst Beckman, M. Ferdinand Buisson, d:r Munch Petersen (Köpenhamn), d:r Megyery de Megyere (medlem av ungerska parlamentet) m. fl. På aftonen hade den internationella kvinnorösträttsklubben sin årliga middag på Criterionrestauranten och begagnade tillfället att säga de delegerade farväl. Ordförande var earl of Lytton. Av största verkan var otvivelaktigt hr Beckmans tal. Denne utträdde, med syftning på den välkända engelska skålen för "absent friends", att de icke vid detta glada tillfälle borde glömma dem som gått före och vilkas arbete de nu övertogo, eller de tusenden av nitiska arbetare för den stora saken, som finnas i alla länder, okända för ryktet, men var och en verkande i sitt hjärtas trofasthet.

Det är ännu alltför tidigt att säga något om verkningarna av kongressen. Vad rösträttstidningarna beträffar, äro de stridande av dem helt naturligt böjda för att betrakta den med något liknande förakt; medan The Common Cause lika naturligt anser den "för i visst avseende den viktigaste tilldragelsen i hela striden för kvinnans rösträtt". Intet av dessa båda betraktelse-sätt förefaller att slå huvudet på spiken. Verkningarna av en sådan kongress kunna sträcka sig långt, men de äro sällan ögonblickliga, och för närvarande kommer säkert dess inverkan på den engelska politiken att vara lika med noll. Men å ena sidan ha de delegerade själva fått se mycket av förutsättningarna för rösträttsarbetet i England, vilket troligen kommer att ge dem en helt ny syn på saken. De ha gjort personlig bekantskap med representanter för rösträttsrörelsens alla grenar och ha fått höra sanningen om mycket som aldrig kommer i tidningarna. De intryck de mottagit skola, som hr Beckman yttrade, på nytt tända i deras hjärtan en lågande hänförelse för denna sak och föra dem hem för att arbeta ivrigare än någonsin förr. Å andra sidan tycktes de delegerade vilja framhålla enighetens betydelse för sina kamrater i England. Deras vädjan kommer att förklinga öhörd, och det bästa vi kunna säga är att meningsskiljaktigheterna inom den engelska rösträttsrörelsen äro ett tecken till intensiv livskraft. De, som besegla sina åsikter med sitt liv, ändra icke dessa åsikter inför kritiken, vare sig den kommer från vän eller ovän. De ändra sin hållning endast i överensstämmelse med händelsernas följdriktiga utveckling.

Anna Bugge Wicksell hyllas.

Då fru Wicksell tillfälligt vistades i Stockholm, samlades den 4 nov. ett 50-tal medlemmar av rösträtts- och fredsföreningarna till en fest på Hotel Royal för att personligen få bringa henne tack och lyckönskan. Å den svenska rösträttsrörelsens vägnar talade doktor Karolina Widerström, som tackade för hennes uppoffrande och gagneliga arbete i rösträttsakens tjänst, och som bevis på rösträttskvinnornas tacksamhet överlämnade hon ett hängsmycke av guld med det internationella rösträttsmärket. Fru Fanny Pettersson talade därefter om fru Wicksells stora upplysningsarbete för fredssaken, och till sist tackade fru Wicksell med ett litet improviserat tal, vari hon bad de närvarande att inte skämma bort henne och framhöll att rösträttsarbetet medförde sin egen rikliga belöning.

Höstens samhällskurser

äro, såsom förut meddelats, förlagda till Dalarna och Blekinge. Den nyvalda ordinarie kursledarinnan jur. kand. Eva Andén började sin verksamhet den 2 november med föredrag i Sundborns socken. Från Sundborn gick färden till Borlänge och vidare till Säter, Leksand, Grycksbo, Vikarbyn, Mora, Orsa, Älvdalen, Järna och Nås. Varje kurs omfattar följande ämnen:

- 1) Kommunalförvaltningen och i samband därmed den allmänna hälsovården.
- 2) Fattigvården, dess omfattning och organisation; i samband därmed ogifta mödrars ställning och barnavårdslagstiftningen.
- 3) Äktenskaps- och försäkringslagstiftningen.
- 4) Statsförvaltningen och statsskicket.

De samtidigt pågående kurserna i Blekinge togo också sin början den 2 dennes med fru Frigga Carlberg som föreläsare. Jämte fru Carlberg komma även fru Anna Wicksell och fröken Sigrid Kruse att leda dessa kurser, vilka äro avsedda att omfatta ett tiotal platser.

Kommittén för Fredrika Bremer-statyn konstituerad.

Föreningen för kvinnans politiska rösträtt i Stockholm, som upptagit idén att verka för resandet av en staty åt Fredrika Bremer, beslöt att för detta ändamål söka bilda en kommitté, bestående av representanter för en del andra kvinnoföreningar såväl som för den egna föreningen. Ur rösträttsföreningen valdes d:r Kerstin Hård af Segerstad, fruarna Ann Margret Holmgren och Hilda Sachs samt fröknarna Stina Quint och Anna Frisell. Fredrika Bremerförbundet valde fru Agda Montelius, fröken Sigrid Leijonhufvud och d:r Lydia Wahlström; Vita bandet utsåg fröken Emilie Rathou och fru Tora Fries, och Nya Idun fröken Bertha Hübner och fru Sigrid Elmblad.

Vid det konstituerande sammanträdet har denna kommitté nu valt till ordförande d:r Hård af Segerstad, till vice ordförande fröken Leijonhufvud, till förste sekreterare fru Sachs, till andre sekreterare fru Fries och till skattmästare fröken Frisell. Till revisorer utsågos fröknarna Kerstin Wall och Elin Rosén och till revisorssuppleanter fröknarna Mathilda Silow och Adèle Philipson.

Kvinnorna och homerule-billen.

Den 5 nov. behandlades i engelska underhuset mr Philip Snowdens tilläggsförslag till homerule-billen om rösträtt för kvinnor till irländska parlamentet. Förslaget föll med 314 röster mot 141. Arbetarepartiet, med undantag blott av 5, röstade för förslaget. Å regeringens vägnar talade ministern för Irland, mr Birrell, mot förslaget, särskilt ur den synpunkten att det vore lämpligare att låta det irländska parlamentet, då ett sådant kommit till stånd, själv avgöra saken. Av liberalerna röstade endast 24 för, medan flertalet anslöt sig till regeringens ståndpunkt. Många föredrogo att ej rösta alls. De irländska nationalisterna röstade mot, då de ansågo att förslaget, om det ginge igenom, skulle stjäla homerule-billen i dess helhet. Å andra sidan röstade de flesta unionisterna (konservativa) för, bland dem partiets ledare, mr Bonar Law, samt mr Balfour och lorderna Robert och Hugh Cecil.

Kvinnorösträttens riksdagshistoria.

Av Gulli Petrini.

X. 1909. Andra kammaren antar hr Staaffs motion.

Vid valen till Andra kammaren år 1908 ökades de båda vänsterpartierna i styrka, så att de tillsammans utgjorde en stark majoritet i kammaren. Då båda uppsatt kvinnans rösträtt på sina program, inneburo således redan själva valen ett utslag till förmån för kvinnorösträtten. Dessutom medförde de den särskilda fördelen för kvinnorna, att de flesta av dem som år 1908 uppträdde emot kvinnans rösträtt, såsom hrr Hildebrand, Kjellén och Lindblad i Närlunda, denna gång fingo stanna hemma. Visserligen återkommo de sedermera så småningom vid tillfälle antingen till Andra eller Första kammaren, men år 1909 funnos de i alla fall icke i Andra kammaren.

Då det vilande grundlagsförslaget om utvidgad rösträtt för män upptogs till slutligt avgörande i Andra kammaren, förklarade de socialdemokratiska representanterna, att de icke kunde giva det sina röster, då det ej syntes dem tillräckligt demokratiskt, och uppehöll sig därvid särskilt vid att kvinnorna voro uteslutna, samt påpekade att någon avslutning av rösträttsstriden kunde man icke vinna genom antagandet av detta förslag. Likaså förklarade hr Staaff å liberala samlingspartiets vägnar, att han visserligen såsom partiet beslutat ville rösta för förslaget, men att partiet allt framgent skulle vaka över, att de begränsningar som förbundits med rösträtten, skulle ändras i den mån de utgjorde ett hinder för folkviljans förverkligande. "Sin ställning i fråga om kvinnans politiska rösträtt", sade han, "hava de frisinnade redan vid mera än ett tillfälle angivit, och de ärna nu med all kraft verka för att denna reform utan dröjsmål genomföres."

I överensstämmelse härmed inlämnade han en tid därefter en motion, under tecknad av liberala samlingspartiets förtroenderåd, om politisk rösträtt och valbarhet för kvinnor på samma villkor som för män till riksdagens båda kamrar, d. v. s. efter samma grunder som i den motion partiet föregående år inlämnat. Socialdemokraterna återkommo likaledes med en motion om författningsrevision, vari även upptogs frågan om kvinnans rösträtt. I Första kammaren motionerade hr Alb. Bergström med instämmande av hr Gottfr. Olsén om "att svensk kvinna erhöles samma politiska rösträtt som män".

Hr Staaff erinrade i sin motion om

att riksdagen redan beslutit tillerkänna kvinnorna kommunal valbarhet samt genom att fastslå principen om kvinnans tillträde till högre ämbeten ytterligare bekräftat grundsatsen om svensk kvinnas medborgarrätt. "En oemotsäglich konsekvens av denna grundsats är givetvis tillerkännande av politisk valrätt och valbarhet åt kvinnor. Om kvinnor i vårt land kunna anses ' mogna ' att bli stadfullmäktige, professorer, provinsialläkare o. s. v., lär det ej längre kunna rimligtvis påstås, att de äro omogna för deltagande i val av riksdagsmän eller ens eventuellt för att själva mottaga sådant val."

Utskottet tillstyrkte hr Staaffs motion med följande motivering:

"Såsom hr Staaff och medmotionärer erinrat, har det egentliga huvudskälet mot de förut framkomna förslagen att tilldela kvinnorna politisk rösträtt och valbarhet varit, att denna frågas upptagande till omedelbart avgörande skulle fördröja männens då ännu svävande rösträttsfråga. Sedan emellertid detta skäl genom innevarande års riksdags beslut i sistnämnda fråga bortfallit, förefinnes enligt utskottets uppfattning icke längre någon grundad anledning att vidare uppskjuta spörsmålet om beredande av politisk valrätt åt kvinnor. Vid sådant förhållande och då samma principiella skäl, som talat för en utsträckning av männens politiska rösträtt, tala för att kvinnorna i samma omfattning erhålla sådan rätt, samt politisk valbarhet måste anses utgöra en given konsekvens av valrätten, har utskottet, som jämväl i övrigt delar de av hr Staaff och medmotionärer andragna skäl för en dylik reform, funnit sig böra tillstyrka bifall till det av dem nu framlagda förslaget."

Mot detta reserverade sig hr Björck, som bland annat anförde:

"Då jag i likhet med motionärer vid föregående riksdagar finner det både rättvist och för det allmänna gagnligt, att kvinnan erhåller politisk rösträtt, och ej kan finna, att hon därigenom skulle 'dragas in i en politisk verksamhet, som skulle kunna göra henne främmande för hennes förnämsta plikter såsom hemmets vårdarinna och framförallt såsom maka och moder', så fruktar jag däremot, att detta skulle bliva fallet, om hon även tillerkändes valbarhet. I så fall skulle det kunna bliva en verklighet, att den gifta

kvinnan (och när man talar om kvinnan, bör man i första rummet tänka på den gifta) rycktes från hemmet, från make och barn för att flera månader om året vistas vid riksdagen. Ett sådant förhållande skulle jag finna både bakvänt och för det allmänna likasom för familjen i hög grad skadligt, och därtill vill jag ej medverka."

Likaledes reserverade sig hrr Uppström, Blomberg, Östberg, Sjöholm, Berger och von Geijer, som avstyrkte motionen huvudsakligen på grund av att den begärda utredningen borde avvaktas, samt hr Clason, som hänvisade till att enligt hans beräkningar den hitillsvarande valmanskåren redan genom den nu genomförda rösträttsreformen komme att bli mindre än hälften av den nya valmanskåren. "Skulle även kvinnlig rösträtt nu genomföras, skulle proportionen ännu mera förändras: den nya valmanskåren skulle uppgå till 2,610,000 mot vid senaste val förekommande omkring 620,000. För en lugn utveckling utan alltför starka kastningar kan en så genomgripande förskjutning inom en så begränsad tidrymd icke vara tillräddig. Redan denna grund, liksom ock den omständigheten, att hos Sveriges myndiga kvinnor — enligt 1906 års siffror 1,598,751 — trots den ivrigaste agitation icke någon mera allmän begäran om politisk rösträtt kunnat uppdrivas, synes mig, oberoende av principiella grunder, innebära tillräckliga skäl för att det framlagda förslaget ej kan anses 'högst nödigt eller nyttigt'."

I Första kammaren blev diskussionen ganska livlig och långvarig. Hr Blomberg yrkade avslag på utskottets förslag, varvid han dock påpekade, att han varit med om skrivelsen 1906 med begäran om utredning i frågan, då han ansett, att då den allmänna rösträtten för män genomfördes, så nalkades jämväl den tiden, då rösträtt i större eller mindre utsträckning borde beredas kvinnan, och denna ståndpunkt vidblev han allt fortfarande. Men det funnes ingen anledning till brådska — de stora kulturfolken hade ej upptagit frågan på allvar — utredningen vore nödvändig, och det vore även bäst för kvinnorna själva, att vi icke skyndade för hastigt. Hr Sæve hänvisade till den ståndpunkt han alltid förut intagit i denna fråga och ansåg att den måste återkomma tills den bleve löst. Ty kvinnorna hade nu allmänt vaknat till medvetande om, att de voro samhällsmedlemmar även de, och de kunde ej vara belåtna med det sätt, varpå deras angelägenheter sköttes i riksdagen. Särskilt tänkte han på den snigelmässiga långsamhet, med vilken lagstiftningen på familjerättens område fortskrider, fast-

För varje husmoder

är en god symaskin av oskattbar fördel, ty den underlättar i högsta grad förfärdigandet av alla i ett hushåll förekommande syarbeten.

Singer Symaskiner äro bäst.

Filialer på alla större platser.

Bortbytt.

Vid festen för fru Wicksell å Grand Hotel Royal den 4 november blevo ett par nya ytterkängor märkta med initialer i rött och vitt bortbytta. Ägarinnan vore tacksam för meddelanden genom Rösträtt för Kvinnors expedition, telef. Riks Norr 600, Allm. Br. 944, kl. 1—4 e. m.

än kvinnan så länge yrkat på förbättringar, särskilt i hustruns ställning. Vidare påpekade han, att rösträttsrörelsen från kvinnornas sida inte bara vore en strid för egna rättigheter, utan att de skrifter rösträttens förkämpar utgiva "alltjämt framhålla, att de i rösträtten se icke blott en rättighet till skydd för kvinnornas intressen, utan även och lika mycket en skyldighet till ansvarsfull medverkan till fosterlandets bästa". Av utredningen ansåg han sig ej kunna vänta mycket som han ej visste förut. Man visste mycket redan nu, såsom att kvinnorna voro mycket sparsammare och ordentligare och mer plikttrogna vid fullgörandet av sin skatteplikt än männen, att fylleriöverseelser av kvinnor begångna (år 1904) voro 1,500 mot 40,000 av männen, att brottningsstatistiken visade, att mot 58,000 manliga svarade 2,300 kvinnliga brottslingar, vilket visade, att kvinnan stode framför mannen i sedlighet, redbarhet och laglydnad. Dessa egenskaper måtte väl vara att värdera hos dem, som skola utöva rösträtt. Då hr Sæve inte kunde anse, att det kunde innebära någon fara för hemmet, om ett fåtal kvinnor komme till riksdagen — samtliga platser i riksdagen äro ju ej mer än 380 på en befolkning av 5 millioner — yrkade han bifall till utskottets hemställan. Hr Björck försvarade sin re-

RYNKTIKTUR

Majorskan Edmann

borttager rynkor och pormaskar. Har en underbar förmåga att föryngra och försköna, ty hyn blir skär och genomskinlig. Anses vara det yppersta medel i sitt slag.

I parti och minut i

FRANSKA PARFYMMAGASINET

Hovleverantör

21 Drottninggatan 21, Stockholm

samt i förnämsta Parfymaffärer.

En stridsskrift.

HILDA SACHS: *Den svarta domen*. Män- nens skuld och kvinnornas straff. Wahlström & Widstrands förlag. Stockholm. Pris 1: 50.

Det har varit ganska tyst en tid omkring prostitutionsfrågan. Man har haft sig bekant att Läkaresällskapet ägnat många och långa diskussioner åt saken, men sedan dessa nu upphört, har ingen människa gjort något för att bland en större allmänhet väcka uppmärksamhet på frågan och eventuellt skapa en opinion, vilken de som makten hava (det är som bekant icke vi kvinnor!) behöva ta hänsyn till, när de inom den närmaste framtiden gå att bestämma om denna så gränslöst allvarsamma, och väl också svårlösta fråga. Läkaresällskapets diskussioner ha, såvitt under tecknad vet, icke heller lästs av en större allmänhet, vilket säkerligen är skada. De finnas dock publicerade i Hygiea och äro sålunda tillgängliga för alla och en var som ha intresse för saken.

Fru Hilda Sachs' bok kommer alltså som ett välkommet bevis på att man från kvinnohåll icke alldeles likgiltigt äser hur frå-

gan kommer att utveckla sig, och det måste genast sägas ifrån, att fru Sachs givit sitt inlägg både den indignation, den pondus och den relativa hovsamhet, som erfordras för att vi med glädje skola kunna anse skriften som en god exponent på vad man från kvinnohåll har att andraga i saken.

Den svarta domen är icke något utredande arbete med tabeller och siffror, den är och äsyftar endast att vara en stridsskrift. Redan kapitelrubrikerna och indelningen av den 125 sidor starka boken visa detta. Här en axplockning: De försvarslösa, Domaren, Skulden, Män och minderåriga, De nya vägarna, Grymheter, Framtiden. Ett par av kapitlen äro ägnade åt prof. Johanssons bekanta reservation i det förlidit år utgivna kommittébetänkandet, av vilken långa delar avtrycks.

Författarinns egen ståndpunkt sammanfaller i det allra närmaste med reservanternas i sagda kommitté. Det är ju solklart, att en bok som hennes väsentligen kommer att bedömas av läsaren efter den ställning han eller hon själv intager i frågan. I en så ytterligt ömtålig och vanskelig fråga som prostitutionsfrågan reagerar den enskilde, som icke haft tillfälle att stu-

dera de föreliggande aktstyckena i ämnet, ofta på ett ganska oersonligt vis för meningar som han själv icke delar. Det synes mig emellertid som det lyckats författarinna att åt sina åsikter giva just den form, som predisponerar även en därför obenägen läsare att godtaga hennes skäl och klargöra för sig de åsikter som förestava dem. Fru Sachs skriver ju alltid ett synnerligen värdat och elegant språk, och hennes personliga stil kommer väl till sin rätt i den polemiska formen.

Det ligger en lång erfarenhet och årtiondens samlade intresse bakom det nu publicerade arbetet, därom vittnar noggsamt dess innehåll. Låt mig citera följande, karaktäristiskt för författarinns rörliga och knappa stil, och därtill synnerligen lärorikt för oss och alla som icke haft tillfälle att bokföra alla de vidrigheter mot vilka man i denna sak haft att kämpa:

"Under en federationsdebatt i Vetenskapsakademiens sal i Stockholm i slutet av 1880-talet nämnde en talarinna, att hon för att få en del upplysningar av föreståndaren gjort ett besök på prostitutionsbyrån — den hette den tiden sedlighetsbyrån, ett gott bevis på institutionens osäkerhet inför sig

själv. En följande talare, läkare och generaldirektör, fann därpå tillståndigt yttra: 'Ett fruntimmer här nämnde nyss, att hon varit på byrån — jag vet inte om det var som inskriven eller i vad egenskap.'

Publicerandet av ett sådant yttrande är i och för sig en så god agitation som något annat, även om 20 år förflutit sedan yttrandet fälldes. På 20 år förändras icke nämnvärt "this man-made world".

Det är att antaga att Den svarta domen kommer att väcka mycken och berättigad uppmärksamhet, och det skulle säkerligen heller icke skada om den kom att väcka diskussion. Den har både genom innehåll och form rätt att vänta sig uppmärksamhet från alla kvinnor, vilka över huvud taget fattat någon ståndpunkt till frågan, och den är det första litterärt skrivna arbete som bland en vidare allmänhet sökt föra ut åsikter, vilka under de sista åren genom prof. Johansson fått vetenskaplig hallstämpel, och därigenom inför samhället en helt annan pondus än förut, när de avvisades som en quantité négligeable, därför att de endast voro kvinnors vecklagan över kvinnor.

Gwen.

